

VỀ TRẬN LŨ CUỐI THÁNG VII NĂM 1980

TRÊN LƯU VỰC SÔNG HỒNG

Nguyễn Đức Cường - Cục ĐKTTV

Từ ngày 23 đến ngày 25-VII-1980 trên lưu vực sông Hồng xuất hiện một trận lũ với độ cao mực nước đỉnh lũ là 11,81 m, chỉ cao hơn mức báo động ba là 0,31m. Đỉnh lũ không cao lắm so với những đỉnh lũ khác trong thời gian đã quan trắc được, nhưng ở đây muốn nêu lên một số đặc điểm của lũ, do đường đi và vị trí đồ bộ của bão gây ra có những điểm khác thường. Để tiện so sánh xin lấy thêm một số trận lũ do cơn bão số 3 (Sarah) ngày 21 tháng VII năm 1977 và cơn bão số 7 (Hope) ngày 2 tháng VII năm 1979 gây ra, sơ bộ rút ra một số đặc điểm khác biệt.

I - ĐƯỜNG ĐI VÀ DIỄN BIẾN MÙA CỦA BÃO SỐ 4 (JOE)

1. Đường đi :

Ngày 21 tháng VII năm 1980, một cơn bão mạnh đã vượt qua bắc Phi-lip-pin vào biển Đông. Hồi 13 h ngày 21 vị trí trung tâm bão ở vào khoảng 17,6 độ vĩ bắc, 119,4 độ kinh đông, sức gió mạnh nhất ở vùng trung tâm bão tới cấp 12. Trong quá trình di chuyển cơn bão này duy trì tốc độ di chuyển nhanh từ 20 đến 30 km/h và hướng di chuyển ổn định theo hướng tây, tây bắc.

Sáng ngày 23 trung tâm bão đã đi vào khu vực Hải phòng, sau đó bão tiếp tục đi về phía tây, sâu vào vùng đồng bằng trung du bắc bộ, rồi dần dần lên.

2. Diễn biến mưa :

Mưa do bão số 4 (JOE) kéo dài hai ngày, 23 và 24 tháng VII ở trung du và đồng bằng bắc bộ. Tổng lượng mưa trong hai ngày phổ biến từ 150 đến 300 mm, một số nơi đạt tới 700 mm, vùng mưa lớn tập trung ở hạ lưu sông Thao, sông Lô và một phần hạ lưu sông Đà. Trung tâm mưa di chuyển từ đông sang tây, thời gian bắt đầu mưa gần như đồng thời, cường độ mưa lớn, chủ yếu mưa ở trung hạ du sông Hồng, (xem chi tiết diễn biến mưa lũ của các cơn bão ở bảng 1). (Bảng 1 xem trang sau).

Từ đó ta thấy ở cơn bão số 4 (JOE) và bão số 3 (Sarah) có đường đi và vị trí đồ bộ tương tự nhau, cho nên vùng gây mưa, tâm mưa di chuyển từ đông sang tây và mưa chủ yếu nằm ở trung hạ du sông Hồng bao trùm hạ lưu sông Thao, sông Lô và một phần hạ lưu sông Đà. Khác với hai cơn bão trên, bão số 7 (Hope) đồ bộ vào tỉnh Quảng đông Trung quốc. Vùng mưa từ 100 đến 200 mm bao trùm cả khu bắc, đông bắc và đồng bằng bắc bộ. Vùng mưa 200 đến 300 mm bao trùm cả lưu vực sông Thao, trung hạ lưu sông Lô, một phần hạ lưu sông Đà. Mưa di chuyển từ thượng du xuống hạ du lưu vực sông Hồng.

Bảng 1 - Đặc điểm thời tiết, mưa, lũ

Thời gian	Đường đi của bão	Tình hình mưa	H chiều (cm)	H bình (cm)	Biên độ (cm)	t lên (h)	Sóng lu sinh chn yếu
21 - 23/ VII/1980	- Bão số 4 (Joe) đổ bộ vào Hải phòng đi sát vào vùng đồng bằng và trung du Bắc bộ, rồi dần dần lên.	- Thời gian mưa 2 ngày 23 - 24/ VII. - Tâm mưa nằm ở vùng đồng bằng hạ du sông Thao, sông Lô. - Tổng lượng mưa 150 - 300 mm một số nơi đạt tới 700 mm.	957	1181	224	46	Thao
22 - 24/ VII/1977	- Bão số 3 (Baran) đổ bộ vào Hải phòng, đi qua Hải hàng, nam Hà Nội rồi tan ở Hòa bình.	- Thời gian mưa 3 ngày 21 - 23/ VII. - Tâm mưa nằm ở đồng bằng hạ du sông Hồng. - Có 2 vùng mưa trên 200 mm Hà Nam Ninh, hạ du sông Đà. - Vùng mưa 100 - 200 mm trung hạ du sông Hồng.	856	985	129	50	Thao
29/VII - 2/VIII/1979	- Bão số 7 (Hope) đổ bộ vào bờ biển tỉnh Quảng Đông Trung quốc. Sau đó yếu đi thành áp thấp dị chuyển theo hướng tây 10 n ngày 4/VIII tâm thấp ở 21,5 độ vĩ bắc, 107 độ kinh đông rồi suy yếu dần.	- Thời gian mưa 2 ngày 4-5/VIII - Vùng mưa phổ biến từ 200 - 300 mm dọc theo lưu vực sông Thao một phần hạ lưu sông Lô và hạ lưu sông Hồng. - Vùng mưa 100 - 150mm phổ biến tập trung ở thượng lưu sông Lô hạ lưu sông Đà.	601	999	398	125	Thao

II - DIỄN BIẾN CỦA LŨ TRÊN LƯU VỰC SÔNG HỒNG DO BÃO SỐ 4 (JOE)

1. Thời gian lũ lên :

Lũ bắt đầu lên đồng thời từ thượng lưu xuống hạ lưu trên các sông, trên sông Đà tại trạm Vạn Yên, Hòa bình 7 h ngày 23 tháng VII, trên sông Thao tại trạm Yên Bái, Phú thọ 19 h ngày 23 tháng VII, trên sông Lô - Gâm tại trạm Bắc Quang, Hàm Yên, Ghềnh gả và Tuyên Quang 19 h ngày 23 tháng VII, hạ lưu sông Hồng tại trạm Việt Trì 11 h ngày 23 tháng VII, tại trạm Hà Nội 19 h ngày 23 tháng VII.

2. Cường suất, biên độ lũ lên :

Cường suất lũ lên lớn, trung bình trên sông Thao tại trạm Bắc hà 42 cm/h, Yên Bái 15 cm/h, Phú thọ 9 cm/h. Trên sông Lô tại trạm Hàm Yên 22 cm/h. Trên sông Gâm tại trạm Chiêm Hóa 13 cm/h, trên sông Lô - Gâm tại trạm Vụ Quang 9 cm/h. Trên sông Đà tại trạm Hòa bình 7 cm/h, hạ lưu sông Hồng tại trạm Hà Nội 5 cm/h.

Biên độ lũ lên lớn, sông Đà từ 0,5 đến 1,5 m, sông Thao từ 3 đến 7,5 m, sông Lô từ 1,5 đến 5,5 m, hạ lưu sông Hồng từ 2,0 đến 2,5 m.

Thời gian lũ lên ngắn, tại trạm Hà Nội là 46 h (trạm lũ do cơn bão số 7 (Hope) năm 1979 là 126 h).

(Xem chi tiết ở bảng 2, 3 - đặc trưng chân, đỉnh lũ).

3. Nguồn nước lũ, lượng gia nhập khu giữa.

Nguồn nước lũ chủ yếu nằm hoàn toàn trong địa phận Việt Nam, ở trung hạ lưu sông Hồng. Lượng gia nhập khu giữa của từng đoạn sông ở phần trung hạ lưu sông Hồng khá lớn, lũ sông Thao đóng góp phần lớn vào lũ sông Hồng.

Tổng lưu lượng lũ lớn nhất tại tuyến trên (Vạn Yên + Yên Bái + Ghềnh gả + Thác Bà) là 15680 m³/s (sông Thao chiếm 37,4%). Tổng lưu lượng lũ tuyến dưới (Hòa Bình + Phú Thọ + Vụ Quang) là 19620 m³/s (sông Thao chiếm 35%), mà tỷ lệ lũ trung bình của sông Thao nhập vào ba sông là 20%. Như vậy sông Thao đã đóng góp một phần đáng kể.

Lưu lượng đỉnh lũ Hà Nội chiếm 87,5% tổng lưu lượng tuyến trên, chiếm 70% tổng lưu lượng tuyến dưới, tỷ lệ lưu lượng đỉnh lũ Hà Nội thường chiếm từ 60 đến 65% tổng lưu lượng lớn nhất trên các tuyến sông. Do vậy cho ta thấy lượng gia nhập khá lớn chủ yếu trung hạ du sông Hồng.

(Xem bảng 4 - Đặc trưng tổng lưu lượng 2 tuyến).

Sông	Trạm	Chấn lũ			Đỉnh lũ			H (cm)	Thời gian nước lên (h)	Biên độ (cm)	Cường suất trung bình (cm/h)
		Tháng	Ngày	Giờ	Tháng	Ngày	Giờ				
Đà	Lai châu	VII	24	1	VII	24	13	8349	12	37	3
	Quyển nhai		24	2		24	19	938	12	14	1
	Tạ bả		23	7		24	7	8745	24	61	3
	Vạn yên		23	7		24	3	5773	21	128	6
	Hòa bình		23	7		24	6	2150	23	168	7
Thao	Lào cai		23	1		24	7	7623	30	483	16
	Bảo hà		23	17		24	12	5914	19	779	42
	Yên bệ		23	19		24	21	3134	26	399	15
	Phủ thò		23	19		25	5	1965	33	309	9
	Hà giang		23	13		24	19	10408	30	148	5
Lô	Bắc quang		23	19		24	11	6520	16	207	13
	Hàm yên		23	13		24	20	3363	25	540	22
	Nà bang		23	23		25	7	2665	32	359	11
	Chiêm hóa		24	1		24	20	3681	19	250	13
	Giành gò		23	19		25	3	2630	32	477	15
Lô - Gầm	Suyễn quang		23	19		25	6	2629	35	480	14
	Vp quang		23	23		25	14	2011	39	352	9
	Việt trị		23	11		25	12	1624	49	238	5
Hồng	Sơn tây		23	19		25	9	1445	38	201	5
	Hà nội		23	19		25	17	1181	46	224	5

Bảng 2 - Đặc trưng chính, định lũ

- Trên sông Hồng VII-1979

- Trên lũ do bão số 7 (Hope)

Sông	Trạm	G h a n l ũ				Đ ì n h l ũ				Thời gian nước lên (h)	Biên độ (cm)	Cường suất trung bình (cm/h)
		Thời gian		H(cm)	Thời gian		H(cm)					
		Tháng	Ngày		Tháng	Ngày						
Đà	Lai châu	VII	30	13	VIII	4	19	8379	126	289	2	
	Quỳnh nhai		30	7		5	19	566	132	177	1	
	Tạ bử		31	1		4	19	8687	114	333	3	
	Vạn yên		31	7		5	1	5695	114	322	3	
	Hòa bình		31	19		5	15	1999	116	296	3	
Thao	Bảo hà		31	7		4	14	5823	103	787	8	
	Liên bãi	VIII	1	1		4	20	3118	91	571	6	
	Thủ thọ		1	1		5	3	1890	80	573	7	
	Hà giang	VII	31	7		4	3	10454	92	390	4	
Lô	Bắc quang		31	13		4	11	6470	94	316	3	
	Vĩnh tuy		1	1		4	15	4153	84	285	3	
	Hàm yên		31	13		4	17	30111	100	282	3	
	Na hàng		31	1		5	1	2462	120	363	3	
	Chiêm hóa		31	7		5	2	3533	115	259	2	
Lô - Gầm	Chánh ải		31	7		5	7	2298	120	403	3	
	Tuyên quang		31	13		5	9	2296	116	435	4	
	Vụ quang		31	13		5	15	1754	122	374	3	
Hồng	Việt trị	VIII	1	7		5	21	1468	134	423	3	
	Sơn tây		1	7		5	21	1304	134	374	3	
	Hà nội		1	19		6	1	999	126	398	3	

Bảng 4 - Đặc trưng tổng lưu lượng của 2 tuyến

Trận lũ do	Thời gian (tháng, ngày, giờ)	Lưu lượng mỗi trạm (m ³ /s)			ΣQ_{max} (m ³ /s)	Tỷ lệ % mỗi sông			Q_{max} Hà nội (m ³ /s)	Tỷ lệ % so với ΣQ_{max} 60+65%
		Vạn yên	Yên Bái	Ghềnh gả + Thác bả		Đà 55%	Thao 20%	Lô 25%		
Bão số 4 (Joe)	Tuyến trên VII-24-19	4760	5870	5050	15680	30,2	37,4	32,2	13750	87,5
	Tuyến dưới VII-25-7	7120	6870	5630	19620	36,3	35,1	28,7		
Bão số 7 (Hope)	Tuyến trên VIII-5-1	4300	5380	2980	12660	34	43	23	8780	69,4
	Tuyến dưới VIII-5-7	4720	4970	3360	13050	36	38	26		

III - KẾT LUẬN

Lũ do bão số 4 (Joe) gây ra trên lưu vực sông Hồng - có thời gian lũ bắt đầu lên đồng thời trên toàn tuyến sông : sông Đà, sông Thao, sông Lô. Cường suất lũ lên lớn, biên độ lũ lên lớn, thời gian lũ lên ngắn. Lượng nước gia nhập chủ yếu ở trung hạ du trên lưu vực sông Hồng. Lũ sông Thao đóng góp phần quan trọng trong việc hình thành lũ sông Hồng, và với đặc điểm của lũ sông Thao đã làm cho quá trình lũ lên tại Hà nội ít bị biến dạng./.

H Ộ P T H Ữ

Chúng tôi đã nhận được bài của các đồng chí : Lê Đức Thiệu (Cục KTĐTCB) ; Hoàng Thu Nhung (Viện KTTV) ; Bùi Xuân Thực (Đài KTTV Sông Bé) ; Trịnh Văn Lý (Đài Cao không trung ương) ; Ngô Sĩ Giai (Viện KTTV) ; Phan Hữu Khánh (Cục DBKTTV) ; Nguyễn Trần Lưu (Cục DBKTTV) ; Nguyễn Văn Tuyên (Cục DBKTTV) ; Nguyễn Việt Phổ (Cục KTĐTCB) ; Phạm Ngọc Thịnh (Đài KTTV Thái bình) ; Biên Hữu Hậu (Đài KTTV Nghệ tĩnh) ; Lê Văn Thảo, Dương Liên Châu ; Mai Phương Thịnh (Cục DBKTTV).

Xin chân thành cảm ơn các đồng chí và mong các đồng chí tiếp tục cộng tác với Nội san.

NỘI SAN KHÍ TƯỢNG THỦY VĂN